

„ívégjövél”

amator

(20)

Larza hazamegy
(regényfejezet)

Valahogy elszaladt vele az idő, pedig rendszerint tudott gazdálkodni az óráival; most valami történt, ami nem volt ellenére, csak éppen szokatlannak találta. Szokatlannak, hogy időbeosztási igyekezete (mániája) ezúttal csődöt mondott, a percek zabolátlanul szaladtak mindenfelé, pedig ha valaki jól tudta, hogy mennyire fontos kordában tartani az időt, az maga Larza volt. Gyerekként hallotta eleget, hogy ne gatyázz, meg hogy az idő drága jószág, így azután rendszerévé vált ez a voltaképpen fölösleges szabályozó erő. Fölsöleges, mert – amint Larza maga is jól tudta – nem kell éjjel és nappal az idő béklyójában élni, elegendő, ha ez az idő, az emberiség egyik legértelmesebb konstrukciója, korlátok közé rendezi az életet. Ha tehát Larzával „elszalad az idő”, az azt jelenti, hogy évtizedes szokásait hazudtolja meg, elvei mennek veszendőbe egyetlen pillanat alatt; és ami mégis a legkülönösebb volt, mondhatni furcsa vonzást jelentett számára, hogy mindezt egyáltalán nem bánta, hanem egyenesen élvezetet talált benne. Vagyis pontosan úgy zajlott le ez a folyamat, ahogyan általában a tiltásokkal vagyunk: jó érzés, ha áthághatunk e ponton, ha pofon üthetjük a tiltást, különösen akkor, ha ezek a tiltások hosszú-hosszú évtizedek óta bennünk lakoznak mint valami zárt részleg, melyhez nem nyúlhatunk, mégis ott vannak, akár tetszik, akár nem.

Larza mindezekben nem szokott gondolkodni, csak most, hogy valami az időrendszerben fölborult, most kalandozott efféle elmélkedések felé, és érezte, hogy igen jól esik szembe szállnia; neki, aki eminens, szabályokat betartó és időbeosztás-hívő. És ha már így esett e délutánon, hogy „időproblémák” léptek föl, nem sopánkodott miatta. Az egész nem volt ellenére, és úgy gondolta, hogy mindezt most már meg is toldhatja egy kicsit. Nem tervezte, de hát istenem. Az idő sorsa az, hogy szüntelenül harcban álljunk vele. Így hát hirtelen terv futott végig benne: beugrik Gottermayer szabóhoz.

Gottermayernek Larza régi kuncaftja volt. Pontosán huszonhárom éve állt rendelkezése a szabója, aki úgy ismerte az ő szabászati szokásait (rigolyáit), hogy közben a vevőjét nem tudta eltántorítani a téves utakról, és ő a megrendelés szerint pontosan megcsinálta a széles nadrághajtókákat, amelyeket szabóként elleneznie kellett. Azonban kissé túljárt megrendelője eszén; ott, ahol nagyon széles hajtókát kellett volna alkalmaznia, titokban nagyobbra vette a szár szélességét, tehát kihasználta az optika törvényeit, miközben megrendelőjének utasításait milliméterre betartotta. Larza ebből az optikai csalásból semmit sem vett észre, ami egészen odáig vezetett, hogy magában dicsérte saját arányérzékét, és a végtelenségig elégedett volt az ítéletével. Miközben a háttérben mégiscsak Gottermayer szabó működött, az ő arányszabályai uralkodtak, és ez rendjén való is volt így, mert Larza

kiváló volt az idült bajok kezelésében, azonban a nadrág- és öltönyvilágban engedelmessékednie kellett. Így itt minden egyensúlyban volt.

Larza mindezekről a dimenziókról mit sem tudva úgy határozott hát, hogy beugrik Gottermayer szabóhoz, akinél a közelmúltban egy zakót rendelt. A szabó esetében azonban a „közelmúlt” valamelyest viszonylagos volt, mert bár szépen és kitűnően dolgozott, minden nagyon lassan történt az ujjai alatt. Ő ezt nem tartotta bajnak, elvégre – ahogyan folyton mondta is – az eredmény számít, és mással nem is igen törődött. Megadta a módját az öltéseknek, és hogyan is lehetne egy szabót, ráadásul a város egyik legkitűnőbb szabóját sietségre kényszeríteni, mikor szerinte „a gyorsaságon fölülkerekedik a szépség”. És ebbe a szépségbe nemcsak a zakó – Larza zakójának – szépsége tartozott, hanem annak minden részlete is. A rejtett, az utcai szem számára láthatatlan varrásoknak ugyanolyan szépeknek kellett lenniük, ugyanolyan ritmusúaknak, mint a fővonalaknak, melyek egy zakónak, egy egész öltönynek a vázát adják. Nem vitás, a szép öltésekkel megvarrott ruha tartást ad az embernek, és viselője nemcsak másképp fest benne, hanem másképp is érzi magát. Larza az eleganciát tartotta szem előtt, de fontos volt, hogy hogyan tud feszíteni új zakójában (még akkor is, ha ez az új zakó a fehér orvosi köpeny alatt húzódott meg, ami persze naponta megesett); ezt a feszítő érzést igen előkelő helyen tartotta, vagyis áldozott rá, mert megérte. Ez az áldozat pedig Gottermayer szabóhoz futott be, ezáltal is segítve iparának föllendülését. Ez az egész szabóhoz járkálás Larza számára „kiugrást” jelentett. Mert vásárolhatott volna kész zakót vagy öltönyt is, termete ezt megengedte. De tartozott magának azzal, hogy egyéni világát egyéni ruhákba öltözteti; ez egybe is vágott azzal, hogy járatta és rendszeresen olvasta is a „New International World”-öt, ezt az igazi polgároknak való hetilapot, amely az egész olvasó világnak szólt; ahogyan hirdette is a világ szinte minden nagyvárosában olvasható jelmondata: „To the readers of the World wherever they live” – „A világ olvasóinak, akárhol élnek is!” Ez a lap a világ Larzáinak szólt, vagyis olyanoknak, akik élték a szokásos és bejáratott életüket, miközben bekapcsolódtak ennek az egyetlen világnak a véráramába, mert tudni akarták, hogy mi a helyzet odakint. Valójában persze nem volt „odakint”, mert „bent” sem létezett, mert nincs központ, nincs első hely, és főleg, mert az emberi életet mindenütt ugyanúgy mérik, ugyanazzal a hossz mértékkel, és ugyanúgy halnak is meg, ugyanolyan fájdalmasan vagy nagylelkűen, rendíthetetlenül vagy nyugalomban. A „New International World” tehát pontosan ugyanannyit számított Larza világában, mint a szabóhoz járás, ezért is volt saját szabója, akihez beugrott most, megtudakolni, hogyan is áll készülő zakójának a helyzete.

A helyzet nem volt jó. A szabó, mint mindig, most is akkurátuskodott, megadta a módját, vagyis úgy dolgozott, mintha egész életében ezt az egyetlen zakót kellene elkészítenie. Persze egy ilyen zakó („különösen Larza úr számára”) nem megy pillanatok alatt,

és csakugyan, nem is ment. Ennek következtében Larza úr kissé csalódott volt, hogy a munkálatok mit sem haladtak az előző látogatás óta, de azért fölpróbálta a férccérnától hemzsegő zakókezdeményt, amely ebben az állapotában pontosan úgy nézett ki, mint egy félig kész ház, amelyből még csak a téglák látszanak, meg az ablakok tátongó úrjei, de a váz megmutatkozik, és némi képzelet kell ahhoz, hogy mindebben ott lássuk a leendő homlokzatot. E jövődöbeli zakón cérnák lógtak mindenütt, az egyik helyen bebújtak, a másikon kibukkantak, előtűntek mint valami rejtelmes kígyó, maga a szövet pedig engedelmesen tűrte, hogy egyelőre úrrá legyenek rajta ezek a cérnák, amelyek igazából szolgálók, hogy később, amikor már teljesen elkészült a mű, csak a szövet, a maga jól megtervezett és megalkotott alakjával legyen az úr a háznál. Larza türelmesen viselte ezt az állapotot, a próbát, amint Gottermayer – a szájában az elengedhetetlen és örök gombostűhalmazzal – érthetetlenül matat az anyagon, hol az egyik helyen simít egyet, hol a másikon ránt, néha befűz és ölt, hümmög (elvégre a szájában lévő gombostűk többet nem engednek meg), majd a végén, amikor megszabadul mindentől, és ujján nincs gyűszű, szájában pedig egyetlen tű sem, akkor csak ennyit mond: „Akkor hát a legközelebb. Mikor tudna jönni?”. És Larza tudja, hogy ez a legközelebb is nagyon távol van, mert Gottermayer számára a „közel” egyáltalán nem is létezik.

– Egy hét múlva ilyenkor megfelelne? – kérdezi Larza, mert a hét e napján, ebben az órában biztosan ráér, csak azt nem tudja, van-e értelme ilyen közeli időpontot mondania, ismerve szabójának mérsékelt gyorsaságát.

– Próbáljuk meg – feleli a szabó, és Larza jól hallja ebben minden baljós sejtés igazságát. Különösen ez a többes szám ragadta meg figyelmét, mintha ő is benne lenne ebben a bizonytalanságban, miközben a szabó esetében éppen ez a bizonytalanság volt az egyetlen biztos pont. Erre mindenképpen lehetett számítani, és Larza számolt is vele, azaz bizonyos volt abban, hogy ennek a beígért hétnak az elmúltával semmit sem jut előre ez az egész kérdés.

– Próbáljuk meg, de ha lehet, mutasson föl nekem valamit – zárta le a bizonytalan jövőt Larza, és egy meglehetősen kurta köszönés után távozott az üzletből.

Az ajtó nagy zörrenéssel csapódott be, mert az évek hosszú sora és a szabóműhely teljesen túlfűtött, tehát száraz levegője megrepedeztette az ablakgittet, így az üveg minden nyitáskor, de különösen csukáskor sokkal nagyobb zajt csapott, mint amennyi szükséges lett volna. Egy ilyen szokásos zörgés jelezte Larza távoztát is, aki most már úgy találta, hogy ezzel a szabóval csakugyan bizony kissé elment az idő, vagyis jó lesz sietősre fogni. Elvégre – mint mindig – oly sok a tenni- és elmulasztanivalója, a munkaféle ügyek, hogy most már tanácsos lesz buszra szállnia. Ám azután mégis úgy határozott, hogy nem száll föl a lakásáig menő autóbuszra, hanem gyalog teszi meg ezt a nem éppen rövid utat. Dön-

tését csak bonyolultabbá tette, hogy ehhez a sétához a „hátsó” utat választotta, amely a Főkörrúthoz képest csakugyan hátsó volt, vagyis amögött vezetett el, kissé távolabb a forgalomtól, kisebb és sokkal nyugalmasabb utcákon át. Itt az utcavilágítás is gyérebb volt, enyhén sápatag, ez adta nagyobb nyugalmát, és persze az is, hogy errefelé sokkal kevesebben jártak; az egész külvárosias volt, jónéhány évtizeddel hátrébb járt itt minden, az utca kövezete, a házak homlokzata, és az egész élet. Néhány évtizeddel korábban járt itt az idő, abban a világban, amikor az egész életáram kevésbé volt sebes és intenzív. Mert más volt itt az életsűrűség, mint a Főkörrúton, amely ezt a nevet viselte már több, mint másfél évszázada, és valószínűleg évszázadokig őrzi még, ha ugyan nem az örökkévalóságig, bár az ilyesmit nagy könnyelműség kimondani, mert sokszor még azt sem tudjuk pontosan, hogy mi lesz a következő másodpercben.

A Főkörrút „a város ütőere” volt, legalább is így nevezték akkoriban a szellemszegény délutáni lapok. Ami a dolog érdemi, tehát valóságos részét tekintve igaz is volt, mert csakugyan itt jártak a zsúfolt buszok és villamosok, így azután most már tényleg érthető, ha Larza „hátsó” útnak hívta ezt a szerény mellékútvonalat, mely nemcsak forgalmában, hanem lelkében is szerényebb volt a Főkörrútnál, amely viszont már a nevében is hordozott némi gőgöt a kisebb és kevésbé megvilágított társai kárára. De Larzának most már határozottan ehhez volt kedve, a nyugalmasabb, mert spleenesebb útvonalhoz, ráadásul ezt az utat gyalog szándékozott megtenni. Ebben a nagy horderejű döntésében az is számított, hogy így mindenképpen át kellett kelnie a vasút fölötti hídon.

Útja ugyanis keresztezte az északi vonalat, amelyet mindig is kissé regényesnek talált, mintha ismeretlen vidékekre vezetett volna, oda, ahol ő még soha nem járt. Igazából nem volt ez számára ismeretlen, mégis, amikor valamiért arra kellett utaznia, mindig úgy érezte, hogy először jár arra; szerette azt a csodálatos átalakulást, ahogyan a külvárosok felé tartva nem is a városból, hanem mintha az időből menne ki. És a visszafelé utakon is hasonló érzése támadt: mintha a város közepe lenne az időgravitáció centruma, minden más pedig lejtő, távolodó dolog.

Ezek a kifelé tartó vasútvonalak korábbi világokon vezettek keresztül. Az út egyik első állomása a Tűztornyok voltak; egymáshoz viszonylag közel, az északi és a déli tűztorony, mindkettő alaposan elhanyagolva. Ők ketten ráláttak az egész városra, örködtek szorgalmasan a város szélén. Rajtuk túl már csak üres puszták és síkságok; horizont. És ki tudja, milyen hosszú vonatút után jön majd megint valami civilizáció, egy-egy falu, takaros állomásépületével, muskátliültetvényeivel, és hogy azután megint csak üres síkságok következzenek, késő-őszi, kora-téli sötét, a villanyfény nélküli éjszakában.

Úgy nézett ki – és ezzel Larza is egyetértett –, mintha ezt a világot már régesrég eltemette volna a történelem, pedig hát épp azért és attól volt élő ez az egész szerkezet, mert

a múlt állott mögötte. Az mozgatta és éltette, mint valami bábszínházban, csaknem láthatatlanul. Miközben ott volt, mert létezett, ha csak múltként is, de hát a múlt elvégre ugyanolyan létező, még akkor is, ha szívesen hisszük, hogy már nincs, mert elmúlt. A múltjával van ott, és mi más volna ez, mint maga a létezés. Szereplői is, a város lakói, nemcsak az élők voltak, nemcsak azok, akik elevevőségükkel benépesítették ezeket az utcákat, tereket, lakásokat és kávéházakat, hanem azok is, akik ezeket az eleveneket megelőzve tették ugyanezt; akik valamikor ugyanúgy léteztek, éltek és lélegeztek, mint ezek, csak most már nem teszik, és kontúrjuk kissé halványabb lett, mert kiléptek az élő világból. Az egykor sietők vagy ráérők, az egykor sokat dolgozó vagy léha alakok ugyanúgy benne voltak ebben a várost képező emberi alakzatban, mint az éppen mozgók, akik jártakkeltek az élő percekben, egyszóval csakugyan elevenek voltak, és akik majd valamennyi – nem is éppen sok – idő elteltével ugyanúgy halványabb kontúruak lesznek, mert ugyanúgy kilépnek majd az élő világból.

Ez a híd, amely alatt kifelé vezetett a sínrendszer, ki a városból, ki a külvárosok felé, kevésbé lakott vidékekhez, oda, ahol ez a világ a város közelsége ellenére a falu életét élte; ez az atavisztikus híd áttekinthetetlenül bonyolult vágányrendszer fölött húzódott, és ez a káosz Larzát – amikor csak erre járt – mindig elbűvölte. Csodálta ezt az irdatlan sok vasutat, melynek összjátéka – ha van benne ilyen – a teljes káoszba vész, miközben mégiscsak úgy gondolta – és jól –, hogy kell itt lennie valamilyen rendszernek, elvégre a vonatok eljutnak célállomásukra, és rendszerint vissza is érkeznek onnan, befutva a híd alatt a nagy csarnoképületbe, ahol surrogó targoncák és csomagos utasok sűrűsödnek. Azért ez a káoszdolog nem egészen stimmelt, de ez Larzát nemigen érdekelte. Szerette ezt a hidat – ez az alatta futó összevisszaság kérdése ebben éppenséggel segítségére volt –, amely mintha már maga is a külvárosokhoz tartozott volna, pedig belvárosi volt, mert két belső kerületet kapcsolt össze, a maga áttekinthetetlen, de véges és nélkülözhetetlen feladatával. A város két kerületét a Central Pályaudvar és a belőle eredő sínfolyam vágta ketté, a híd viszont átívelte az elszakított részeket, és így a forgalmat a város egy másik, északibb felébe áramoltatta. Larza, amint átkelt a hídon, a messzire tartó vonatok útját keresztezte, és az ilyen alkalmakkor már többször előfordult vele, hogy egy-két pillanatig átélte az utazást, a híd alatti elmenést, ahogyan hagyja el a várost, maga mögött marad minden forgalom, minden fény és minden dudálás, ő pedig a villanyfényes kocsiban ül, és utazik. Ezért is szerette ezt a hidat, mely az ő valóságos mozgásához képest keresztben vezetett, vagyis igazából másfelé, mint amerre ő tartott. És talán az sem véletlen, hogy az épp arra pöfögő 328-as járat ragadta el a képzeletét. Larza a híd egyharmadánál megállt, a sárgára mázolt korlátra támaszkodott kényelmesen (ezt a sárgát az időjárás erősen kifakította a hosszú-hosszú évek alatt), és ebben a letűnő délutánban elragadtatva figyelte a szörcsögő moz-

donyt meg a vele együtt zörgő hosszú szerelvényt. A váltók csattogtak, a vonat távolodott, ő pedig nézte a két vörös fényt, amely mind messzebbre került tőle, a két lámpa viszont közeledett egymáshoz, mígnem egyetlen közös ponttá egyesültek, s az az egy is egyre parányibb lett, míg teljesen eltűnt a délután esti szürkéségében.

Larza egy darabig ámulva-bambultan nézte a vonatot, melyet már nem is láthatott, mert már nem is volt ott, így hát végül a semmit nézte, az űrt, a szemlencséje is ehhez a semmihez igazodott, a végtelenhez igazította fókuszát. Alig két percnyi semmibe révedés után elindult, ment tovább ezen a hídon, de nem jutott messzire, mert mintha soha nem akaródzna haza érkeznie; most meg a parányi szökőkút fölött állt meg, mely ott csobogott vizecskéjével árván. Az este közeledtével bekapcsolták a világítását, így a víz most már kéken-sárgán-pirosan-zölden zubogott, fél percenként változtatva színeit. Ez a kis látványosság valójában a semminek történt, mert gyalogos alig-alig járt arra; a híd – fontossága ellenére – soha nem volt túlságosan forgalmas, odalenn pedig csak a tolatómunkások serénykedtek, de mivel ők a dolgukkal voltak elfoglalva, és már kissé meg is szokták, figyelmüket nemigen fordították felé. A szökőkút szomszédságában a műhelyház állt, ahová bevontatták a rossz mozdonyokat, ahonnan egy-két hét, jó esetben néhány nap múltával fürgén és egészségesen kerültek ki, így azután a műhely sem jelentett túlságosan nagy közönséget a szökőkút számára. Maradt tehát Larza, akiből – mivel húzta-halasztotta a hazatérés idejét – hűséges néző lett, ugyanúgy belefeledkezett ebbe a színjátékba, mint néhány perccel korábban a távolodó vörös fénybe. Mintha csak ráért volna. Úgy tett, mint aki ráér, mint akinek végtelen ideje van, készakarva elfeledkezett dolgairól, amelyekből neki mindig volt elég. Most viszont Dr. Anton Larza főorvos gyermeki szemmel bámult, nyugalommal töltötte perceit, anélkül, hogy ebben sürgető gondjai egyetlen pillanatra is akadályozták volna. Még mindig az okkersárga korlátnak dőlt, csak most már a hídnak egy másik pontján, önfeledten, kiszállva a világból, és ezzel a különös dologgal, a bábémszokással töltötte idejét. Mögötte, előtte, alatta zajlott a vas-élet, ment a forgalom, mindenki ment valahová, mintha az élet jó része arra lett volna hivatva, hogy az emberek menjenek, akár az állatok a vadonban, akik szüntelenül mozognak, még akkor is, amikor nem vadásznak, és nem élelemért settenkednek, hanem csak úgy, mert menni kell, járni, akár egy császkáló gép. Egyetlen ütemre járt minden, mert egyetlen ütem létezett csak, a világütem, arra járt minden, minden egyetlen srófra járt mindenütt, ezen a hídon éppúgy, mint az ezer meg ezer kilométerekre lévő nagyvárosokban. Miért is lenne más az élet Londonban, Frankfurtban, Rómában vagy New Yorkban, mikor e központoknak képzelt helyeken is épp ugyanaz az élet zajlik, ugyanúgy sietnek és dolgoznak, ügyeleznek és esznek, legföljebb csak más nyelveken teszik mindezt. Az élet esszenciája ott sem lehet más; azokon a helyeken is ugyanolyan zongorák szólnak, ugyanazokat a mozdulatokat végzik

titkos lakászugokban, és ugyanolyan kiszolgáltatottan szakadnak el az élettől. Épp így érezte ezt, mint amikor a világlapokat, legelőször is a „New International World”-öt szokta olvasni.

Larza, most, itt, ezen a hídon távolodott; lélekben távolodott a várostól, saját városától, melyet nemcsak ismert, hanem a sajátja volt, a tulajdona; birtokolta, mint egy könyvet vagy íróasztalának berendezett terét. És ahogyan távolodott a várostól, ugyanúgy távolodott saját idejétől is. Minél messzebb ért, annál régebbi volt a világ, amely körülvette. Számára minden utazás – lélekben vagy valóságban – utazás volt az időben is, pontosan úgy, ahogy az ember az utazással egyszerűen elvágja az időt, és Larza is így tett. Lyukat képzett benne, és csak akkor állt helyre minden, amikor visszatért kiindulóállomására. Az északi vasút így hát nemcsak képzeletben vezette őt, hanem megélt tapasztalatok alapján, réges-régen letűnt, ám mégiscsak valóságos világokban. Ahányszor csak végigment ezen a hídon (melynek korlátja ugyanolyan avított és ugyanolyan sárga volt, mint az ő saját emlékei, rozsdás és korhatag), mindig átlépett kissé egy másik életbe, olyanba, amelyben a valóságban soha nem lehetett része. Ebben rejlett számára ennek a hídnak a mágnesessége. „Hátsó” híd volt tehát ez is, ahogyan a rajta átvezető út is. E díszletek mögötti világban vezetett az ő útja ráérősen, és azért is volt mindez kellemes, mert mintha „kirepült” volna saját magából, mintha nem is ő, Larza lett volna, hanem egy másik korbeli alakváltozata. Mit tesz egy ódon híd egy ember, dr. Anton Larza életében! Sokszázszor tette már meg ezt az utat, és mindegyik átkelésben volt valami különös és megfoghatatlan. Valami bizonytalan és homályos, mint amilyen a „hátsó” út hátsósága, vagyis hogy miért van fő út és hátsó út, és ha már van, akkor miért kedvelte az orvos ezt a hátsóbbat? Talán minden életnek vannak hátsó traktusai, nem okvetlenül rejtett, de mégiscsak kevésbé kihívó részei, és talán ezek azok, ahol az élet fontos eseményei megtörténnek. Nem túlzás Larza rejtettebb életét egy ilyen híddal összekapcsolni? Talán nem, ha magából Larzából szabadultak föl ilyen élmények; mert ez a hídon való átkelés mindig is kizökkentette kissé, mert itt nem „közlekedett”, mint ahogyan rendszeren teszik az emberek (másutt csakugyan ő is ezt tette), hanem elragadta az a különös átkelő-érzés, átmenés a vonatok fölött, és biztos volt abban, hogy a hídnak semmiféle metafora-szerepe nem lehetett ebben, és nemcsak azért, mert bármilyen közönséges híd olcsó jelképként szolgálna, hanem mert a hídságnak ebben az egészben semmiféle szerepe nem volt.

Ilyen elgondolásokkal búcsúzott a hasztalan locsogó-csobogó szökőkúttól, mikor egy szépen kivilágított és jó hosszú vonat a pályára lendülve és gyorsulva zörgött el a híd alatt, de mivel a sötétség közben egyre erősebb lett, Larza most már nem várta meg, hogy az utolsó kocsi végén a két piros lámpa egybeolvadjon, és eltűnjön a messzeségben, hanem elindult a híd lejtőjén, hogy ismét megmerítkezve a forgatagban, és most már csak

ugyan haza menjen. Amihez semmi kedve sem volt. Vannak pillanatok, amikor az embernek nincs nagy kedve haza menni, de már az ódöngésből is elég. Átszaladt egy villamos előtt, elég meggondolatlanul, a vezető vadul csöngetett, de ő ezt nem is hallotta, végül alig két méter választotta el a haragosan robogó szörnytől. Csak a járdán, már a biztonság terepén hatotta át, hogy mit is tett, ő, aki mindig körültekintő és megfontolt. De most nem fontolt meg semmit, és egyáltalán nem tekintett körül, amiből csaknem nagy baj lett. Ám végül is nem lett. Megkezdődhetett hát az elodázhatlan hazamenetel, mert akár akarta, akár nem, most már eljött a pillanat; itt már nem lehetett mit tenni, meg kellett hajolnia a hazatérés kényszere előtt.

Az egyre sűrűbb alkonyban lekanyarodott a hídról. Balra fordult, majd megkerülte a kis névtelen parkot, ahol már senki nem üldögélt, csak néhány galamb tartotta megszállva, élvezték, hogy most itt minden az övék, nincsenek gyerekek, akik állandóan és szertelenül üldözik őket, így hát most itt végre békében élhetnek másnap reggelig. Ez a park Larza költőies szemével afféle „oázisként terült el a forgalom sivatagában”, legalább is az ő költői lelke alapján, de hát végtére is ezért volt inkább orvos, és nem költő. Alighanem az sugallhatta neki az ilyen poétai látomást, hogy élve igyekezett átkelni a kocsiúton, és ez csakugyan nem volt túlságosan könnyű feladat, még egy ilyen jó szellemmel fölvértezett és fürge járású ember számára sem. De végül is terve sikerült, élve megúsza az átkelést, megérkezett saját tulajdon kerületébe, amely – az ő számára – mégiscsak más arcot mutatott, mint az előzők, és persze nem elsősorban azért, mert más arca volt, mint az előzőknek (csakugyan, mintha minden kerület különálló élet és személyiség lenne, önálló lény, saját öntudattal), hanem mert ezt a kerületet egyszerűen szerette. Ilyen egyszerű ez. Végére is ezért lakott itt már jónéhány éve, és itt volt a rendelője is, azaz nemcsak a magánélete zajlott itt, hanem dr. Larza, teljes nevén (amit soha nem használt) dr. Hans Anton Larza kórházi főorvos és tanár orvosi működése is részben itt történt, legalább is az a rész, amely nem az egyetemhez kapcsolódott, és szerényebb méreteket öltött, mert csak közönséges magánrendelés folyt itt, beteg életek javarészt sikeres megjavítása.

Ide sietett haza, akármilyen okai is voltak erre, vagy éppenséggel nem sietett, mint ahogyan most is tette, ráérőt játszott; igen, olykor megajándékozta magát néhány „szabad perccel”, fél órácskával, ami most már összesen háromnegyed órán is túltett, de ez csöppet sem zavarta, mert úgy tartotta, ezek a percek járnak neki; neki is járnak, mint mindenki másnak. Lázadt az orvos, lázadt saját maga ellen, és be kellett vallania, hogy nem volt könnyű ellenfél. Nem tudta egykönnyen beadni saját magának, hogy mindez teljesen rendben van, és hogy ez nem jutalom, hanem „alapjárandóság”, ahogyan ez a szó akkoriban az újonnan kivívott jogok között szerepelt. Ahogy megérkezett végre és nagynehezen házának kapujához, és miközben kulcsával babrált, máris azon járt az esze, hogy milyen

elmulasztott munkákat kell most befejeznie, tehát épphogy csak megjutalmazta magát egy kis báméskodással és haszontalan töprengéssel, máris büntetést szabott ki erre a kihágásra, erre a semmivel sem magyarázható időpazarlásra. Még csak arra sem volt hajlandó, hogy még egyszer elgondolkozzék mindazon, amin egy negyed órával ezelőtt gondolkozott ott a hídon, máris jött a munka, az örökös munka, mintha dr. Anton Larza, ez az egyébként igen kitűnő orvos más sem lenne, mint egy dolgozószerkezet, egy hatalmas gyógyító és olykor orvostudományi cikket termelő gyár.

Belépett a lakásba, fölkapcsolta a villanyt, és ez a jelenet ki tudja, hányszor lejátszódott már (éppen ezért eléggé unalmas is volt, különben is semmitmondó és üres kép, amikor valaki délután vagy este belép a lakásába, ahol csönd fogadja, és fölkapcsolja a villanyt), most azonban ez a szokásos mechanizmus másképpen működött, mint a korábbi végtelen esetekben. Talán valami vérnyomásbeli kérdés, talán csak könnyednek látszó szívprobléma, Larzán mindenesetre szédülés lett úrrá. Ebben még nem érzett semmi rendkívülit, hiszen megtörtént már ez vele, de ezt a bizonytalan térérzést most valami lelki szorítás is kísérte, valami orvosilag nemigen meghatározható tünet, és ez a váratlan, mert szokatlan tünetegyüttes arra kényszerítette, hogy megkapaszkodjon az ajtóban, míg másik kezével az ajtófélfát megragadva keresett nyugalmat. És hogy a baj még nagyobb legyen, légzése is rendetlenkedni kezdett, kapkodta a levegőt, vagyis helyesen érezte, hogy itt valami nincs rendben. Ezek a válságos pillanatok azonban nem voltak alkalmasak az elmélkedésre, és egy pillanat alatt fölmérte, hogy ezen a helyzeten sürgősen változtatni kell, mert ha nem teszi meg, akkor a következő pillanatban ott fog elterülni, és ő, a tapasztalt orvos sem tudta megmondani, hogy élve vagy már halva. Mennyire más páciensnek lenni, mint orvosnak! Ez a nagy fölfedező megállapítás járta át, amikor még veszesebb pillanatok következtek, mert a térde is reszketni kezdett, és ha itt nem tesz valamit sürgősen, akkor a következő másodpercek még eseménydúsabbak lesznek. Ott állt lakásának ajtajában, válságos állapotban, sok-sok évtizedes orvosi tapasztalata nem segít rajta semmit, és mindjárt elterül. De szerencsére nem terült el, hanem sikerült annyi erőt összegyűjtenie, hogy kétlábon bevánszorogjon a szobába, és óvatosan a fotelba ereszkedjen. Két karját a fotel két karfájára tette, így várta, hogy elsötétüljön előtte minden, mert állapotából ez következett egyenesen. Vagy még ennél is rosszabb. De sem el nem sötétült semmi, sem a még ennél rosszabb nem következett be, hanem minden maradt a régiben, legalábbis a néhány perccel ezelőtti régiben, vagyis állapota semmit sem javult, de ő maga legalább nem távozott az élők sorából, és ebben az állapotában ezt is nagy teljesítménynek tartotta. Csakugyan az is volt. Így ebben az állapotban ült foteljában, nem tehetett mást, de nem is tehetett volna, mert helyzete nem engedte meg. Az egyetlen dolog, amit tett, az volt, hogy megállapította: orvosnak még mindig jobb lennie, mint betegnek, ki-

vált ilyen halálos betegnek (halálos betegségről persze szó sem volt), és azon kezdett el most gondolkodni, hogy hányféle élet megy az orvos kezén keresztül, és hogy sokkal hatalmasabb teher nyugszik a vállán, mintsem sejtette volna békeidő alkalmával. De most nem volt békeidő, mert hadiállapot volt – háborút indítottak az élete ellen –, és alkalma volt elképzelni, hogy mit jelenthet egy orvos egy emberi szervezet számára. Éppenséggel mindent jelenthet, ámbar ezt ő – a másik oldalon – soha nem érezte. Soha nem érezte, hogy tonnás súlyok ereszkedtek volna a testére, talán azért sem, mert soha nem is ereszkedtek, azt az egy esetet kivéve, amikor egy utcai balesetben kellett eljárnia, ami egyébként legalább egyszer minden orvos életében előfordul. Az ő életében is előfordult, bár nem volt súlyos eset, amit azonban akkor nem tudhatott, mert rögtönzött páciense el volt ájulva. De fényterépiás tapasztalatai ellenére viszonylag hamar magához térítette a szerencsétlenül járt nőt, és mire aztán az kezdte már egészen elfogadhatón érezni magát, Larzának már nem is volt más dolga, minthogy a mentőautóba támogassa az áldozatot (véletlen volt), és a szirénázó-elvágató mentőkocsi után nézzen, olyasmit gondolva, hogy bizonyára hamar elhagyhatja majd a kórházat. Ezután már csak az ott fontoskodó rendőrökkel volt egy kis dolga, noteszba mondta, mit tapasztalt, milyen gyors diagnózist vett föl, majd amikor már mindennel végzett, elhagyta a helyszínt.

Ez volt az egyetlen esete, amikor sürgősségi orvosként ténykedett; most kellett volna másodszor megtennie ezt, de nem volt hozzá sem ereje, sem bátorsága. Csupán csak ott ült, és várt, várt, várt. Maga sem tudta, mire, talán arra, hogy ez a kellemetlen helyzet elmúljon, de azzal is beérte volna, ha csak csökken ez a bizonytalansági erő, amely valamilyest rosszabb volt, mint egy kiadós ájulás, mert így teljes ellenőrzése alatt tartotta működését, legalább is be kellett érnie ennyivel, ha már ennél többet pillanatnyilag nem tehetett. Halált érzett, ami ugyan nem volt ott, még csak nem is ólálkodott, ahogyan ezt a fura alakot le szokták írni, igen messzire elkerülte dr. Anton Larzát, de ő ezzel nem értett egyet, hiszen csaknem maga előtt látta azt, amit rendszerint mások előtt szokás látni. Ha látta is, mindenesetre nem kezdett el viaskodni vele, hanem várakozó álláspontra helyezkedett, az viszont semmit sem ért, mert csak passzív szereplője volt ennek a bizarr jelenetnek, amit még különösebbé tett az, hogy elszenvédője orvos volt. De úgy látszik, az orvosi lét csak akkor számít valamit, ha ehhez van egy beteg is, márpedig itt most nem volt külön beteg. Orvos és páciens egy személyben rejtezett, így az egész semmire sem volt jó.

„Holnap elmegyek Manfredihez. Alapos vizsgálatot kérek tőle, amúgyis már nagyon régen voltam nála” – így szólt az elhatározás, ami nyilván csak akkor érvényes, ha a rosszullét tartja magát, mert ha megszűnik az ok, mit is keresne Manfredinél?

Manfredi, ez az igazi világhi a belgyógyászati klinika tanára volt, sok-sok évtizeddel

korábban Anton Larza csoporttársa a Leeuwenhoek egyetemen; annakidején együtt reszkettek a vizsgák előtt, együtt készültek izmokból és idegekből, mígnem azután szétvált az útjuk: Manfredi a hagyományos belgyógyászat elismert professzora lett, Larza pedig az akkoriban is újdonságszámba menő „kiegészítő gyógyászat” úttörője, s így lett a fényelvaló gyógyítás elsőszámú szakembere, akit a nyugati világ modern fölfogású orvosközössége nagyon jól ismert és tisztelt, patientúrája pedig rendszeren látogatta is. Larza ezért úszott állandóan a munkában, és ezért nem engedhette meg azt a fajta délutáni kihágást, amit alig fél órával ezelőtt művelt, mentségére legyen mondva, hogy csakugyan ritkán vetemedett ilyesmire, és azt sem előre megfontolt szándékkal tette. Ilyenkor hagyta, hogy sodorja a sorsa, sodorják a vonatok, de hát lám, itt is az eredménye, itt ül a foteljában a rosszullet és a halál között, és csak a jóisten és esetleg Manfredi tudja, hogy mi lesz vele holnap. Igen, csakugyan el kell mennie Manfredihez. Azért, hogy kiderítse ennek a remélhetőleg futó bajnak az okát, és ha a baj tényleg elmúlt, akkor cseveghetne is vele, amúgyis régen látta. Ez a Manfredi hozzá hasonló szellem volt, ugyanolyan világpolgárszerű, mint ő, és az sem véletlen, hogy olasz ősoket örökölt, akik ráadásul szépen kivették részüket a függetlenségi küzdelmekből, vagyis egyáltalán nem volt mindegy a számukra, hogy milyen világban élnek, és hogy milyen világ veszi őket körül. Részesei akartak lenni a saját világuknak, és ezt a tulajdonságukat orvos utódjukra is ráhagyták. Oliver Manfredi kicsit sem véletlenül csapódott medikus korában Anton Larzához, ha ugyan nem fordítva történt a dolog, ezt ma már bajos tisztázni, legkivált pedig a most épp félholt Larza nem akarta, aki ezekben a pillanatokban nem is nagyon volt olyan állapotban, hogy bármit is tisztázzon. Ezres pulzusa ott lüktetett és dobolt, vére hatalmas suhogással áradt az erekben, de olyan erővel, hogy az egész rendszer zakatolt és dohogott, mint egy rossz gőzmozdony, amit történetesen nemrégiben bámult, amint elköhécselt a híd alatt.

Larza szeme előtt mindenféle furcsa foltok jelentek meg, táncoló maskarák, légzése pedig borzalmas szuszogássá változott, olyan volt mindez, mint egy erőmű. Odabenn azonban, a nagy mélységekben dráma játszódott le, nagyon súlyos dráma. Úgy festett, mint egy fuldoklónak a teste, amely mindenáron a víz felszínén óhajt maradni, küzd a hullámokkal és az áramlatokkal. Ez a test hősiezen dolgozott a fotelban, minden dicséretet megérdemelt; a sejtek és molekulák igazán derekasán végezték munkájukat, védték az életet, ezt a sok évtizede működő életet, amely most valamilyen rejtelmes ok miatt kifelé igyekezett az élő organizmusok világából. Valamilyen ismeretlen hatóerő dolgozott itt, amely úgy határozott, elég volt, és mindez anélkül akart lezajlani, hogy emez élet birtokosának, dr. Larzának a véleményét bárki is kikérte volna. Küzdött az anyag, egy másik anyag ellenében, miközben Larza lelkében, vagy inkább az élet egy egészen más rendszerében egészen más dolgok zajlottak le. Más léptékben és ott egészen más hangszereken

játszottak. Olyasmi érzés járta át, mintha molekuláris testéből kezdene elszivárogni az élet, mintha szép lassan elcsorogna; látomások jelentek meg, rettenetes képek, pontosan úgy, ahogyan azt a halálból visszatérők elmesélik, vagy legalább is ahhoz hasonlóan: olyan volt, mintha vászonra vetülnének ezek a képek, ő maga pedig nem nézője volt ezeknek a jeleneteknek, hanem szereplője, és nem is holmi epizodistája; és talán még annál is több, mert nem jelenvaló színészként élte át mindezt, hanem úgy, mint a valóságot, az igazi életet, azaz pontosan ugyanúgy történt minden, mint a valóságban, és hát voltaképpen nem is volt különbség, mert ez volt a valóság. Nem két valóság létezett, ahol az egyik hasonlított a másikhoz, hanem csak egyetlenegy, az pedig a képzelt valóság volt, vagyis az, amelyik filmszerűen zajlott Larza szembe előtt, vagyis a fejében.

Nagyon nyomasztó jelent volt ez: ismerős városban járt, ifjúkorából volt ismerős, valamikor régen járt arra, amikor még orvostanhallgató sem volt. Nagyon széles utcán ment, és pontosan tudta, mert emlékezett rá, hogy egy nagy torkolatban, néhány sarokkal később egy szoborcsoporttal kell majd találkoznia. Méghozzá egy meglehetősen borzalmas, mert sötét és monumentális dologgal (egész életében utálta monumentum-szerű képződményeket), amely egész egyszerűen anyonlapítja az embert. Maga a látvány préselte őt, a látvány tonnáit érezte magán, és ez valószínűleg kapcsolatban állt tudóműködésével, mert a szobor láttán alig kapott levegőt, szinte fuldoklott a nézésétől. A rekeszizom nehezen dolgozott; állandó ellenállást tapasztalt; rendben végezte összehúzó és kitáguló mozdulatait, de a tüdő légárama nem érte el a megfelelő szintet. Működött, mint egy megállíthatatlan légszivattyú, de alig-alig emelt valamit, mindenesetre a levegőből itt kevés volt. Valami ellenszegült ennek a harmonikus munkának, ennek háttérében pedig a borzalmas szobor látványa állott. Sötét bronzból készült, a szokásosnál is sötétebből, úgynevezett „fekete bronzból”, így tehát a sűrű alkonyban a sötétsége még jónéhány tonnával hozzáadott az amúgy sem könnyű alkotáshoz, és mindez alakostul és talpazatostul dr. Anton Larza tüdejére nehezedett. Mintha oda ráállították volna. Kétségbeejtő helyzet volt ez, és pillanatnyilag semmit sem lehetett tenni ellene. Az egész együttes igencsak bizonytalan jövőt ígért. Mert mintha távolodott volna a szobor – valamiféle emlékmű –, mintha szívta volna a háttér; olyan volt, mintha nagyon messzire akarna menni, ám a valóságban egy tapodtatot sem mozdult, se előre, se hátra, hogyan is mozdulhatott volna. Mindenféle örvénylések mutatkoztak körülötte, kavargott a levegő, de nem süvített, néma szél járt arra, és mindezt egy igen félelmetes esemény koronázta – szinte szó szerint. Az egész szoborrendszer fölött rejtélyes fények jelentek meg. Nem egyszerűen megjelentek, hanem egyszer csak ott voltak, a jó ég tudja, honnan kerültek elő, és ez esetben ezt a „jó ég tudja” megszemélyesítést szinte szó szerint kell venni, mert a zöld fény égi tünemény volt, ámbar inkább ijesztően borzalmas viszonyokról adott hírt, mintha maga az éther mutat-

kozott volna, megcáfolva minden tudást és tudományos eredményt, amely azt merészelte állítani, hogy éther márpedig nincs, mert egyelőre nem létezik, és valószínűleg a közeljövőben nem is fog. De hát ott mégiscsak derengett valami, valami lidérc a fenyegetőn sötét szoboregyüttes fölött, libegett ez a fény, hogy ne csak egyszerűen ott legyen mint közönséges ijesztő ágens, hanem mozgásával újabb és újabb rettenethullámot ébresztett az amúgyis éppen szenvedő Larzában. S miközben odakinn a szív, az izmok, a hús minden egyes rostja, a sejtek az életért harcoltak, Larza bensőjében, félig öntudatlan vagy félájult állapotban zöld lidércek billegtek egy még borzalmasabb és hatalmas szobortömeg fölött. Ez a jelenet minden jóérzésű embert hátrahőkölésre kényszerített volna (némelyek bizonyára menekülőre is fognák a dolgot), Larza azonban még beljebb lépett haláltusája közepette az agyi látomás-üzemben. A zöld fény most egyetemi éveibe vezette vissza, a laboratóriumba, ahol akkor órákig azzal kísérletezett, hogy zöld lángot nyerjen. Gyermekkorában elbűvölte a látvány, amikor újságpapírt dobtak a kályhába, s itt-ott zöld lángok bukkantak föl, de sajna csak pillanatokig tartott az egész. A leghosszabb is alig két másodperc volt, pedig ő szerette volna hosszabbra fogni e szokatlanságot, mert a zöld láng olyan volt, mint valami drágakő. Igen ritka. Amikor pedig később ott állt a laboratórium vegyületei között, és kedvére töltögethette lombikjait, s tehetett sókat a bunzenlámpa lángjába, föltört a régi vágy: zöld lángot látni. Mint vizsgára készülő orvostanhallgató tisztában volt a dolog hülyeségével, de mégsem tudott megnyugodni addig, amíg a zöld láng – távoli jel – föl nem villant. Bárium-sót szórt a tűzbe, és ettől a kékes-sárgás láng végre értékes zöldre változott. Akkor, gyermekkorában egyszer föl villant, de most már bármeddig tudta táplálni a zöld tüzet, most már egyedül csak rajta múlt, hogy mennyi ideig tartja fenn ezt a mennyei állapotot. Tartotta is szépen, ott villódzott tehát előtte a zöld láng, őt pedig, Anton Larza orvostanhallgatót fönséges érzés töltötte el: lélekben együtt táncolt ezzel a közönséges vegytani képlettel, mert azért ez a tudomány szempontjából semmivel sem volt különb, mint a nátrium sárga lángja. Itt nincs hierarchia, itt minden láng egyenlő. Larza azonban másképp gondolta ezt, és igaza volt. A vegytan bírósága előtt azzal érvelt, hogy míg kék meg sárga lángot anyagok sokaságából lehet kihozni, addig a zöldre valósággal vadászni kell. És ő, aki szerette a különös és ritka dolgokat, értékelte ezt a zöld tulajdonságot. Larza gyermek visszatért a laboratóriumba, és élvezte a helyzetet, éspedig nemcsak azért, mert már sok munkája volt benne, hanem mert oly régen vágyott erre a pillanatra. Az idő, a vágyakozás és a lehetetlenség ígérete állott mögötte.

Az egész zöldláng-história azután elmerült a tennivalók falánk gyomrában; a kész orvosnak már nem volt ideje ilyesmivel szórakozni, és eszébe sem jutott, éppen azért, mert már komoly ember volt, hatalmas patientúrával és publikációs jegyzésekkel. Konferencia-

előadásainak tucatjai ott kushadtak dossziékban egy szekrény mélyén, a konferenciaélet emlékei és fontoskodásai pedig egyszerűen eltűntek a semmiben. Az igyekezet évtizedei enyésztek itt el, a szorgalom elpárolgott, mint laboratóriumának másik kedves anyaga, az éter. Ám válságos állapota – mely most a haláltól sem állott túlságosan távol – mégiscsak azt a haszontalan zöld fényt kívánta és hívta elő, ebben remélte az élet folytatását, nem pedig az értekezésekben és előadásokban. Évtizedek elmúltával most megint föllobbant a zöld fény, egy borzalmas szobor glóriájaként, és meglehet, ez az egész kísértetlátvány – mely az agóniához szolgált háttérül – iszonyatos volt, ez a zöld parázslás, a gyermekkori vágy mégiscsak valami jót jelentett. És Larza egyáltalán nem volt abban az állapotban, hogy valamit is megértsen, de ezt mégiscsak értette. És ez elegendő ok volt arra, hogy ne keseredjen el. Ámbár éppenséggel az ellenkezőjére lett volna ok, mert ez az egész rosszullét-ügy nem volt más, minthogy ez a bizonyos zöld láng, ez kísérteties, de vágyott fenomén fölemészti minden tudományos írását, minden korábbi szellemi erőfeszítéseit, amelyeket tudománya (karrierje) érdekében tett. Mert bármennyire volt is zöld az a láng, a lángok nemzetségéből való volt, a papírok komoly ellensége. Mintha valami természetfölötti erő dolgozott volna itt, netán maga a természet, a kiszámíthatatlan és fölmérhetetlen erejével, mely ezen a zöld lángon keresztül dolgozik, ez a zöld láng az ő földi helytartója, egyszersmind égi akaratának végrehajtója. Lehet, hogy Larza rosszulléte is egy ilyen ítéletnek a része? Lehet, de akárhogy is látszik a dolog, Larza pocskul volt. Ott ült a foteljában, ebben a reménytelen állapotban, fogalma sem volt, hogy mihez kezdjen ezzel a rossz funkciókat fölmutató testtel, mely uralkodott fölötte, megtörte akaratát, pedig ő nem is volt olyan tesztoszta és ernyedő lélek, mindig tudta, hogy pontosan milyen feladatok állnak előtte, kigondolt, tervezett és végrehajtott. Most sehol semmi: se kigondolás, se tervezés, se végrehajtás. Csak egy darab test, csontok, izmok, folyadékok összessége, és mindez nagy szenvedésének forrása. Nem fáj semmije, de ebben a csapnivaló állapotban is jól tudta, hogy mindennek másképp kellene lennie, mint ahogyan van, jobban, sokkal jobban. Egyszerűen nem volt kiút innen. Minden hiábavaló. Pedig ha valakinek tudnia kellett arról, hogy az egészség ilyen mérvű roncsolódásából merre vezethet a kiút, az épp Larza volt, már ha lett volna olyan állapotban, hogy tisztán lásson ebben a helyzetben, de hát a tisztánlátása – érthető okok miatt – éppen nem működött. Ki volt szolgáltatva a belső terek perspektíváinak, mivelhogy ilyenkor az efféle szoboruralta terek viszik el az összes energiát, oda fókuszálódik minden figyelem, oda összpontosul minden erő, nem csoda hát, ha az ilyen állapotok nemritkán ájulással végződnek. Larza ezúttal megmenekült az ájulástól, viszont valami alvásszerű folyamat indult el, olyasmi, mint ami az orvosok által előidézett alváshoz hasonlít, mély és öntudatlan világ, amelyből szép lassan és egyenletesen kitűnt a zöld fény, egyre halványabb lett, míg végre teljesen erőtlenné, majd

egy pillanat múlva láthatatlanná lett. Pontosan úgy, ahogyan azt ifjúkorában többször is megismételte, amikor a naplemente utolsó pillanatait akarta – vagy legalábbis szerette volna – meglátni, azt a talán másodperces időt, amikor a nap legeslegutolsó sugara is eltűnik a horizonton, vagyis amikor megszűnik a közvetlen földi fény, márpedig azt jól tudjuk, hogy a Földre nézve mit jelent, ha megszűnik a közvetlen fény. Először a zöld fény szűnt meg, majd nem sokkal később a rettenetes szobor is halványulni kezdett, a körülötte élő forgalmas utcaképpel együtt, míg végül nem maradt más a helyükön, mint a semmi.

Larza órákkal később magához tért. Szemmelláthatóan rendben volt minden, a szokott dolgok a helyükön, pontosan úgy, mintha ezalatt a másfél óra alatt – már ha fölmérhető pontosan, hogy ez csakugyan másfél óra volt-e – az égvilágon semmi sem történt volna, márpedig nagyon is jól tudjuk, hogy történt: dr. Anton Larzából, a tekintélyes fényterapeutából majdnem kiszállt a lélek. Magához tért tehát, és ebben a bódulat-szerű létben az volt az első gondolata, hogy akkor ideje lesz végre munkához látni; ami persze nemcsak lehetetlen, hanem nevetséges is volt, mert egy ilyen testi sokk után az orvosok rendszerint pihenésre utasítják pácienseiket, nem pedig munkára. Larza jól tudta, hogy ez a semmittevés nem naplopás, hanem az élet fenntartásához és működtetéséhez szükséges helyzet. Csak hát a makacsság! Egyetlen pillanat alatt föl tudta mérni, hogy ilyen események után, ebben az állapotban „munkához látni” mégiscsak több a soknál. Így hát föltámaszkodott a fotelból, miközben lábai kis híján összecsuklottak, annyira, hogy az első mozdulat után meg kellett pihennie, erőt gyűjtenie, hogy a megkezdett mozgást végig tudja vinni. Erre nézve az első pillanatokban elég rossz kilátásai voltak, de az izmok megemberelték magukat, majd erőre is kaptak, és most már segítségére is lehetettek Larzának, aki persze nem az izmaitól különálló lény volt, mert ezek az izmok is ez az ember voltak, rendes tagjai annak az együttesnek, amely minden más elemmel együtt Larzát alkotta.

Sok minden történt vele az elmúlt órákban. Ennyi minden sohasem szokott történni. Ő nem az az ember, aki könnyen odaadja magát az élményeinek. Nem szalad el vele a szekér, vagyis általában mindig idejében lép a fékre. Most nem sikerült. A szervezetével szemben mindenki tehetetlen, még akkor is – vagy netán különösen azért? –, ha oly sokan hirdeti, hogy „urald a testedet”, jógázz, tornázz, lélegezz! Őszintén szólva Larzát is elkapta egy időre a jógaláz. Akkor, amikor Jógi Berjam kurzust hirdetett, a doktor pedig, aki a racionális test-lélek viszonyokban hitt, jógázott. Mélyre szívta a levegőket, testi gyakorlatokat végzett, olykor kisebb szüneteket tartva, de mindez még megfért az ő szigorú szabályai között. Jógi Berjam amolyan vándorjogi volt; hol ebben, hol abban a nagyvárosban tűnt föl, ahol aztán egy-két évre megállt. A bulvárújságok – ki tudja miért – követték minden mozgását, figyelték a világjáró jógit, akinek – állítólag – „nem is volt szü-

lővárosa”, legalábbis így harsogták a lapok, amit a rosszindulatúbb újságok már úgy adtak tovább – mint a „Daily Monitor” is egyik szalagcímében –, hogy „A jógí, akinek még szülvárosa sincs”. (Ez a „sincs”, az alantas sugalmazásával, különösen bántotta a híveket, akik elég rosszul tették, hogy fölültek az ilyen „sincs”-eknek, de hát a címadók, akik viszont ki- és bejáratosak voltak az alsóbb szellemi körökbe, értették a dörgést.) Hogy mi vezérelte ezeket a jótéltélek újságírókat, csak a nagyságos ég tudta, merthogy a jógí senkinek sem ártott, de hát mindig is tudta ez a világ, hogy azoknak is bőséggel akadnak ellenségeik, akik senkinek sem ártanak, merthogy a világnak az egyik része – jobb képességek híján – szívesen szerez magának ellenségeket. A jógí is ellenség lett, anélkül, hogy ezért akár a kisujját kinyújtotta volna. Jótéteménye mégiscsak abban állt, hogy nem volt „központja”; úgy látszik, másnak hiányzott, ami neki nem. Gyorsan lehetett ítélkezni. Így azután egy-két évenként értesült a földkerekség arról, hogy honnan hová tartott, és hogy hol fog legközelebb állomásozni. Az külön rejtély volt, hogy a sajtó honnan tudott ennyire pontosan mindent, ugyanis jógí Berjam irtózott a nyilvánosságtól, viszont más – ugyancsak rosszindulatú – hangok szerint pedig ő maga volt a hírek forrása; ő maga volt az, aki nagy titokban mindig gondoskodott arról, hogy szándékai eljussanak a szerkesztőségekbe. A fontoskodó riporterek ilyenkor rohantak, hogy megszólaltassák, ami korábban még senkinek sem sikerült, persze mindegyikük azzal az energiával látott munkához, hogy neki majd sikerül az, ami kollégák százainak (ezreinek?) addig még soha. Derűsen és mosolyogva háráította el ezeket a riportereket, olyan ügyesen, hogy a kikoszorozottak még megtisztelve is érezhették magukat. Ebben állt az újságírók különlegessége és eredetisége. Sarkkutatóként elérni, odafurakodni, ahol előttük még nem járt senki. De hát nem sarkkutatók voltak, csak azok szerettek volna lenni, úgy látszik, hogy jógí Berjam titokzatossága miatt ez nem fog sikerülni soha senkinek.

A lófarkas jógí Larzát is rabul ejtette, pont őt, aki legalább négy lábbal állt a földön, vagyis még a szuperjózanok között is erős pozíciót élvezett. Ebből nagy baj nem lehet – gondolta az orvos, és ebben persze igaza is volt, mert milyen nagy baj származhat abból, ha egy távoli jógí útmutatásait a saját elhatározásából figyelembe veszi. De ott a fotelban, félig alétan mindebből semmi sem volt érvényes, mert azokban a percekben más rétegekben járt, rosszulléte enyhült valamelyest, a tüdő már kevésbé szorított, a szív is engedett, lassúbbra fogta ritmusát, és Larzába kezdett visszatérni az élet, amiből egyelőre semmit sem érzékelt, mert még mindig tikkadt állapotban volt. A szervezete – nagyon okosan – kikapcsolta elméjét, így a javulás úgy kapott lendületet, hogy minderről nem volt tudomása.

Három óra is eltelt ebben a légies állapotban, amikor egyszer csak magához tért, és rögtön azzal volt elfoglalva, hogy fölgöngyöltse, mi is történt, itt a legközvetlenebb

múltban. Gyors leltárt csinált, legjobb tudása szerint sorrendbe rakta az eseményeket, és ez a sorrend nagyjából egyezett is a valósággal. Valami különös gyöngeség uralkodott el rajta, és kezdte újra nézni a nemrég látomásokat, a retteget szobrot és különösen a furcsa, zöld fényt, amely mintha nemcsak álombéli látomás lett volna, hanem valami jövőbe mutató jel is, amely elporlasztja egyik legféltettebb szellemi kincsét, a tudományos cikkeit. Mi ez a szokatlan jeladás? Valami meseszerű útmutatás? Amelyet máskor is kétkedve fogadott volna? Akkor most miért nem kétkedik és töpreng ennek az álomszerű fenoménnek a jelentésén?

Fölállt a fotelból, és néhány lépést tett a puha szőnyegen, egyrészt, hogy oly hosszú tespedés után megmozgassa szervezetét, másrészt azért, hogy agyát kissé élesítse. „Igen, valami történt”, konstatálta, majd szinte önmagát is megnyugtatóan hozzá is tette kissé talán hangosabban is, amint az a töprengéstől elvárható volna: „lehet, hogy majdnem meghaltam”. Ez csak afféle sejtés volt, de minthogy Larza kitűnő diagnoszta hírében állt, nem is nagyon tudta, hogy mennyire igaza volt.